

28. Eğitim ve sosyal faaliyet olarak Doğu Anadolu Halkevlerinde kayak sporu

Abdulaziz KARDAŞ¹

Abdulhamit DENİZ²

APA: Kardaş, A. & Deniz, A. (2023). Eğitim ve sosyal faaliyet olarak Doğu Anadolu Halkevlerinde kayak sporu. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 472-486. DOI: 10.29000/rumelide.1316210.

Öz

Halkevleri, cumhuriyet değerlerini ve yapılan inklâpları halka anlatmak ve onlara benimsetmek amacıyla açılan kurumlardır. Cumhuriyet döneminde halkevleri vasıtasıyla yeni bir toplum oluşturulmaya çalışılmış ve bu amaçla yurdun en ücra köşelerinde yaşayan vatandaşlara ulaşılmak istenmiştir. Halkevlerinin kuruluşunda dokuz şube halinde örgütlenmesi öngörülmüştür. Bu şubelerden olan spor şubesi, çeşitli spor dallarını halka tanıtmak, halkta spor merakını uyandırma ve birlikte hareket etme duygularının yerleşmesini sağlamaya çalışmıştır. Halkevleri spor faaliyetleri ile bireyin yetenek ve kapasitesinin gelişmesi, sağlıklı bir toplumun oluşmasına katkıda bulunmaya önem vermiştir. Halkevlerinin önemli spor dallarından olan kayak, bireyin gelişimine katkı sağladığı gibi ona çetin doğa koşullarıyla mücadele etmeyi öğretmektedir. Çetin doğa koşullarının yaşandığı alanlardan biri Doğu Anadolu Bölgesi'dir. Yoğun kar yağışı ve uzun süre kar altında kalması nedeniyle bölgede kayak sporu gelişmiştir. Burada kayak sporunun gelişmesinde halkevlerinin planlı çalışması önemli rol oynamıştır. Halkevleri, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği başta olmak üzere ilgili kurumlarla işbirliği yaparak, kayak müsabakaları düzenlemiştir. Kayak sporcuları aldıkları eğitim ve katıldıkları müsabakalar sonunda tecrübe kazanmış ve herhangi bir ulaşım aracından yararlanmadan kayaklarını kullanmaya başlamışlardır. Sporcular kış aylarında yolları kapanan köylülere kayaklarıyla yardım etmiş ve günlük yaşamlarında kayakları bir vasıta olarak kullanmışlardır. Sporcular kayaklarını doğal afetlerde yolların kapanması sonucu ulaşım engelini ortadan kaldırma, sınır bölgelerindeki kaçakçılık faaliyetlerini önleme, yetenekli gençleri hazır hale getirme ve yurt savunmasında bu spordan yararlanma vasıtası olarak kullanmışlardır. Bu bağlamda Doğu Anadolu'nun bütün şehirlerinde kurulan halkevleri ve halkodalarında kayak sporuna önem verilmiştir. Halkevleri kayak sporu ile ilgili talepler Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne bildirilmiş ve imkânlar dairesinde sekreterlik vasıtasıyla giderilmeye çalışılmıştır. Kayak sporunu modern koşullarda yapmak gayesiyle kayak evleri yapılmış ve buralarda verilen eğitimler yoluyla iyi derecede kayak bilen sporcular yetiştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, halkevleri, Doğu Anadolu, spor, kayak

1 Doç. Dr., Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih ABD (Van, Türkiye), a.kardas@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3343-2745 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 10.04.2023-kabul tarihi: 20.06.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1316210]

2 Doktora Öğrencisi, Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Van,Türkiye) hamitdenizo432@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7832-1304

Skiing in Eastern Anatolia Community centers as an educational and social activity

Abstract

Community Centers are institutions opened to explain the values of the republic and the reforms made to the public and to make them adopt it. In the Republican era, a new society was tried to be created through community centers and for this purpose, it was aimed to reach the citizens living in the most remote corners of the country. It was envisaged that the Community Centers would be organized in nine branches. The sports branch, which is one of these branches, has tried to introduce various sports branches to the public, to arouse sports curiosity in the public and to ensure that the feelings of acting together are settled. Community Centers gave importance to contribute to the development of the talent and capacity of the individual and the formation of a healthy society through sports activities. Skiing, which is one of the important sports branches of community centers, not only contributes to the development of the individual, but also teaches him to struggle against harsh natural conditions. One of the areas where harsh natural conditions are experienced is the Eastern Anatolia Region. Due to heavy snowfall and being under the snow for a long time, skiing has developed in the region. Here, the planned operation of the community centers played an important role in the development of skiing. Community Centers organized ski competitions in cooperation with relevant institutions, especially the General Secretariat of the Republican People's Party. Ski athletes gained experience at the end of the training they received and the competitions they participated in and started to use their skis without using any means of transportation. Athletes helped the villagers whose roads were blocked during the winter months with their skis and used them as a tool in their daily lives. Athletes used their skis as a means of removing the transportation barrier as a result of the closure of roads in natural disasters, preventing smuggling activities in the border regions, preparing talented youth and benefiting from this sport in the defense of the country. In this context, importance was given to skiing in the community centers and community rooms established in all cities of Eastern Anatolia. Demands related to community centers skiing were reported to the General Secretariat of the Republican People's Party and tried to be resolved through the secretariat in the department of possibilities. Ski houses were built in order to practice skiing in modern conditions, and athletes who knew how to ski well were trained through the trainings given there.

Keywords: Education, community centers, Eastern Anatolia, sports, ski

Giriş

Spor, tarih boyunca nesillere sağlık kazandıran, onların bilgi ve becerilerini artıran bir faaliyet alanı olarak kabul edilmiştir. Bireyin yetenek ve kapasitesinin gelişmesinde rol oynayan spor, sağlıklı toplumların oluşmasına da katkı sağlar. Önemli spor dallarından olan kayak, bireyin gelişimine katkı sağladığı gibi ona çetin doğu koşullarıyla mücadele etmeyi öğretilmektedir.

Kayak insanların karlı bölgelerde yaşamaya, avlanmaya ve seyahat etmeye mecbur oldukları dönemlerden beri vardır. (Servet-i Fünun, 20 Şubat 1936.s.12.). Kış koşullarında karda kayabilmek amacıyla zorunlu ihtiyaçtan kaynaklı ve bugünkü kayağa benzer bir aracın tarihten önce kullanıldığı bilinmektedir. Çin kaynaklarına göre kayak sporu eski Türkler tarafından icat edilmiştir. Bu konuda Akşam Gazetesi'nin 18 Aralık 1938 tarihli yazısı şu şekildeydi; "*Milattan binlerce asır önce uzak doğu*

yaşayan Türkler, buzlar üzerinde tahta at ismini verdikleri ayaklarla yürür, bunlarla geyik avına çıkarlardı. Daha iyi kayması için bu tahta atların altına beygir derisi gererlerdi” (Akşam, 18 Aralık 1938.s.5.).

Avrupa’da kayak sporunun ilk kullandığı yerin İskandinavya olduğu sanılmaktadır. Norveç’te bunun spor olarak yayılması ise XVIII. yüzyılda olduğu tahmin edilmektedir. Kayağın Avrupa’da yaygın halk sporu haline hale gelmesi I. Dünya Savaşı’ndan sonra olmuştur (Ulus, 3 Mart 1935. s.5.). Türkiye’de bu spor için çok uygun ve doğal yerler olmasına rağmen 1932’ye kadar bununla ilgilenen pek olmamıştır. 1933’ten sonra yavaş yavaş bu heves uyanmaya başlamış ve dağcılık heyetleri oluşturulmuştur (Hâkimiyet-i Milliye, 30 Eylül 1933.s.3.). Dağcılık heyetleri ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın dağcılık ve kayak sporu hakkında verdikleri eğitim kursları ve düzenledikleri müsabakalar ile Türkiye’de de kayak sporu gelişmeye başlamıştır (Ulus, 1 Şubat 1944.).

Türkiye Atletizm Antrenörlüğü, 23 Mart 1933’te Türkiye’de Yapılacak Kayak Sporları Teşkilâtı Hakkında Rapor yayınladı. Bu rapora göre son 10 yılda Avrupa’nın her tarafında kayak sporunun yapıldığı ve bu sporun yayılması için birçok sebebin olduğu belirtilmiştir. Raporda, kayak sporunun çok doğal beden hareketlerinden oluştuğu, vücudun bütün organlarını çalıştırdığı, tozsuz dağ havasının vücudu yenilediği, kalp ve insan sağlığı açısından oldukça yararlı olduğu ifade edilmiştir (BCA.490.01.1101.23.1.). Raporda kar yağışının olduğu bütün bölgelerde kayak sporunun icra edilebileceği, bunu yapmak için gerekli olan malzemelerin Türkiye’de ucuz olarak üretilebileceği vurgulanmıştır. Raporda ayrıca kayak sporu için eğitim kurslarının açılması, gerekli görülen alanlarda uzun direkler dikilmesi gerektiği belirtilmiş ve bu sporun tatil, dinlenme, turizm amacıyla da yapılabileceği vurgulanmıştır. Bunun için Türkiye’de bir kayak sporu kolu faaliyetine başlanarak en kısa sürede kayağın, bir halk sporu haline getirilmesinin önemine değinilmiştir (BCA.490.01.1101.23.1.).

Kayak sporunun Türkiye’de ve özellikle Doğu Anadolu Bölgesi’nde gelişmesinde halkevleri ve halkodalarının rolü büyüktür. Bu kurumların planlı ve etkili çalışmalarıyla kayak sporu gelişmeye başlamıştır. Kuvvet ve yetenek gerektiren kısmi olarak tehlike oluşturabilen, dağ ve kış sporu olan kayak, ülkenin ve bölgenin şartları ölçüsünde gerçekleştirilmiştir (Olgun, 2019:73). Bu bağlamda Doğu Anadolu Bölgesi’nde kayak şampiyonluğu düzenlenmiş, Doğu grubuna dahil olan bölgeler arasında 18 kilometrelik kayak yarışması yapılmıştır. Yarışmalarda dereceye girenler Uludağ’da yapılacak kayak müsabakalarına katılmaya hak kazanmışlardır (Tanin, 11 Mart 1945. s.8.). Türkiye’de ilk kez Uludağ’da düzenlenen ulusal kayak birinciliği müsabakalarına Doğu Anadolu Bölgesinden Kars Sarıkamış kayakçıları katılmaya hak kazanmıştır. Müsabakaya kadın ve erkek kayakçılar birlikte katılmışlardır (Son Posta, 3 Mart 1946.s.8.).

Bu dönemde Türk kayak sporcuları uluslararası mahiyette düzenlenen müsabakalarda da katılmaya başlamıştır. Almanya’da yapılacak olan uluslararası kayak müsabakaları için müsabakaya katılacak olan Türk kafilesinin yol ve yemek masrafları için Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Umumi Reisliği’nin istediği 2.500 Liralık döviz, İcra Vekilleri Heyeti’nin 11 Ocak 1936’daki oturumunda onaylanmıştır (BCA.030.18.01.02.61.2.15.). 1947’de İsviçre’de yapılan kayak olimpiyatına Türkiye ile birlikte 27 ülke katılmıştır (Ulus, 20 Aralık1947.s.6.). Ayrıca Fransa ve İtalya’da yapılacak kayak olimpiyatlarına katılacak sporcuları seçmek için Erciyes’te Milli Takım Kayak Seçmeleri yapılmıştır. Bunun sonunda Erzurum’dan Tahsin Modoğlu, Lütfi Avcıoğlu ve Sarıkamış’tan Osman Yüce ile Cevdet Çakar seçilmişlerdir (Son Posta, 14 Ocak 1950.s.6.). Çalışmalar için Milli Takım Antrenörü Avusturyalı August Mayer’in Erzurum ve Sarıkamış’ın içinde bulunduğu ikinci yasak bölgeye girmesine Genelkurmay’ın

uygun görüşü ve İcra Vekilleri Heyeti'nin 4 Şubat 1949 tarihli kararıyla gerekli izin verilmiştir (BCA.030.18.01.02.118.96.5).

1. Halkevlerinde spor ve kayakçılığın amacı

Halk evlerindeki bütün çalışmaların amacı ve konusu halk olup, oralarda elde edilen her başarı bir taraftan rejimin halka doğru kazandığı bir zaferi, öte taraftan halkı ileriye bir adım daha yaklaştırmanın inancını dile getirmek olmuştur. Türkiye'nin kurucu kadrosu tarafından milli bir kültür oluşturmak ve halka Cumhuriyet'in ilkelerini öğretmek hedeflenmiştir (Yılmaz, 2011:93). Cumhuriyet yönetimi halkevleri ve halkodaları vasıtasıyla faaliyetlerini ve çağdaş bilimi aydınlar aracılığıyla yurdun dört bir tarafına yaymıştır (Kardaş, 2014:411-444).

Halkevlerinde muvaffak olmuş her konferans, her konser her çeşit spor çalışmasının asırlarca geri bırakılan halkın, bir seviyeden başka bir seviyeye, geri bir düşünceden ileri bir dünya görüşüne yüceltileceği savunulmuştur. Bu vazifenin her geçen gün daha iyi başarıyla sonuçlandığı, köy okulları, şehir okulları, üniversiteler ve halkevleriyle çağdaş milletlerden biri olmanın önemi vurgulanmıştır. Okulun ve üniversitenin ulaşamadığı yerlere yetişmek, örgün eğitimden mahrum kalmış bireylere halkevleri ve halkodaları teşkilatlanmasını gerçekleştirmek amaçlanmıştır (Ulus, 25 Şubat 1945.s.5.).

Halkevlerinin kuruluşunda 9 Şube halinde örgütlenmesi öngörülmüştü. Bu şubeler şöyle belirlenmişti: 1) Dil, Edebiyat, Tarih, 2) Güzel Sanatlar, 3) Temsil (Tiyatro ve Seyirlik Oyunlar), 4) Spor, 5) Sosyal Yardım, 6) Halk Dershaneleri ve Kurslar, 7) Kütüphane ve Yayın, 8) Köycülük, 9) Müze ve Sergi (CHF Halkevleri, 1932, s.5; CHF Halkevleri, 1934, s.11-14; On Beşinci Yıl, 1938, s.15-17). Ancak her halkevinde bu şubelerin hepsinin bulunması şart değildi. Bölgenin durum ve özelliklerine göre üç şubenin açılması yeterli görülmüştü (Halkevleri İdare, 1940, s.4).

Halkevleri kültür yuvalarında ilk olarak kış sporlarını ve bunların en başına gelen kayak sporunu ele almak önemli bir husus olmuştur. Özellikle yurdun Doğu bölgelerinin uzun müddet kar altında kalması bunda etkili olmuştur. Bu sebeple halkevlerine 1000'e yakın kayak malzemesi dağıtılmış. Böylece gündün güne sayıları çoğaltılarak kayak sporu geniş bir alana yayılmıştır. Halkevleri arasında düzenli ve metotlu bir çalışma planı ile iyi bir işbirliği kurulduğu gibi halkevleri gençliğini birbirleriyle tanıştırmışlardır. 1945'te halkevleri gençliğinin birbiriyle tanışması amacıyla kayak sporu üzerine üç büyük yarış yapılmıştır (Ulus, 23 Ocak 1945.).

Bu bağlamda Sarıkamış'ta toplanan ve kardeşlik havası içinde çalışarak yarışan 8 halkevinin kayakçıları arasında yapılan toplantı ve müsabakalar buna örnektir. Bu amaçla ilerleyen yıllarda daha fazla kayak malzemesi tedarik edilerek halkevleri ile halkodalarının işbirliği sayesinde oldukça iyi sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan çalışmalarla Doğu Anadolu Bölgesinde kayak sporu yadırganmayan, sevilen ve kolaylıkla kullanılan bir vasıta haline dönüşmüştür. Slogan olarak; "*Köylümüze de çarığı ve pabucu gibi kayağı sevdirmek ve kullandırmak için bunun daha da kökleşmesine fasilasız çalışmak azmindeyiz. Çünkü Bütün millet gençliğinin sağlığına neşesini olduğu kadar yurt savunmasında da her sporda daha faydalı olduğuna tamamen inanmış durumdayız*" (Ulus, 25 Şubat 1945.s.5.) ifadeleri sıkça kullanılmıştır. Kayak sporunun önündeki engelleri kaldırarak bu sporun gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla fabrikalarda paten üretimine başlanmıştır.

CHP Genel Sekreteri Kırklareli Milletvekili N. Kansu, halkevleri ve halkodaları çalışmalarını ile kayak faaliyetlerinin hedeflerini 21 Aralık 1944'te şu şekilde açıklamıştır: "*Kayak malzemesine sahip olan ve*

kar vaziyeti bulunan her halkevi her tatil gününden faydalanarak kendi bölgesinde kendi evi kayakçılarının geniş ölçüde toplanmasını ve bir arada çalışmasını sağlayacaktır. Halkevlerimizin bütün kayak malzemesinden topluca faydalanmak, öğrenme ve öğretme fırsatlarını kolaylaştıran sporu mümkün olduğu kadar teşvik edecektir. En yakın köylerden başlamak üzere mümkün olan bütün köylere kayak gezileri tertiplenecektir. Özellikle köycülük kolu üyelerinin bu gibi kayak gezilerine katılmaları sağlanacaktır. Kayağı çarığı gibi sevdirmek ve tanıtmak ancak köylünün kendi gözüyle ve düşüncesiyle kayağın faydasını ona göstermekle mümkündür. Aynı zamanda bu topraklar üzerinde kayak gezileri halkevi kayakçılarımızın hem idmanlarını çoğaltacak hem de kişinin komşu köylerle irtibatını arttıracaktır. Halkevlerimizin uzman kayakçıları arasında kendi bölgeleri içinde uygun gördükleri zorlu geçitleri ve tepeleri aşma kabiliyetleri ile cesaretleri teşvik edilecektir” (BCA.490.01.1101.22.1.).

Cumhuriyet hükümetleri, kayak sporundan yararlanarak üstün başarılı ve yetenekli gençleri yurt müdafaası için hazır hale getirme ve yurt savunmasında bu spordan yararlanmayı da amaçlamışlardır. Bu doğrultuda Erzurum bölgesinde -20 derecede askeri tatbikatlar yapılmış, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Şükrü Kanatlı, Erzurum'daki Ordu Komutanı Orgeneral Nurettin Baransel, Korgeneral Osman Güray, generaller ve yüksek rütbeli subaylarla basın mensupları bu tatbikatları izlemişlerdir. Tatbikatlarda kayak birlikleri ile en modern silahlar kullanılmıştır (Akşam, 21 Şubat 1952.s.1.).

Bu dönemde vatandaşların çevrelerindeki halkevi kayakçıları ile buluşma, tanışma, çalışma fırsatları aranmış, herhangi bir ulaşım aracından yararlanmadan kayaklarını kullanarak gruplar oluşturulmuştur. Onların çevre köy veya bölgelerde buluşmaları sağlanmıştır. Kendi bölgesinde çalışmalarının dışında diğer halkevlerinin bilinen kayakçıların toplanıp bir arada çalışmaları, birbirlerinin tecrübelerinden yararlanmaları sağlanmıştır. Bu amaçla 1945 yılı kayak mevsimi programında Erzurum, Hasankale, Aşkale, Kars, Göle, Sarıkamış Halkevlerinin yetenekli kayakçıları 27 Ocak 1945'te Sarıkamış'ta toplanmışlardır (BCA.490.01.1101.22.1.).

Halkevlerinin çalışma şartlarını, genel durumlarını takip etmek amacıyla CHP Genel Sekreterliği, halkevlerinin kendi bölgelerinin özelliklerini, kayağa ne kadar uygun olduklarını, ne gibi zorluklarla karşılaştıklarını bildiren detaylı rapor hazırlayıp bunu genel sekreterliğe yollamalarını istemiştir. Erzurum, Muş, Elazığ bölge müfettişleri konu ile ilgili yazıyı Kars, Sarıkamış, Erzurum, Van, Bitlis, Muş, Karaköse, Pasinler, Oltu, Aşkale, Erciş, Ahlat, Bulanık, Doğubayazıt, Tutak, Ardahan, Hizan, Elazığ, halkevleri ile Patnos halkodası idare heyetlerinin dikkatine sunmuştur (BCA.490.01.1101.22.1.).

2. Doğu Anadolu Bölgesinde kayak faaliyetleri

2.1. Ağrı Halkevlerinde kayak faaliyetleri

CHP Genel Sekreterliği, 21 Aralık 1944'te Ağrı Halkevi Reisliği'den halkevi bünyesinde yapılan kayak sporu hakkında bir rapor talep etmişti. Bunun üzerine Ağrı Halkevi Reisliği hazırladığı raporunda: Halkevlerine bağlı kayakçıların spor kolu başkanlığı gözetiminde haftada iki gün toplu halde çalışma yaptıklarını, 36 adet kayak malzemelerinin bulunduğu yer verilmiştir. Raporda, Ağrı'da bu spora karşı ilginin oldukça fazla olduğu, talebin çok fazla olmasından dolayı müracaatların sıraya konulduğu, gençlerin vücut yapılarının soğuğa karşı dirençli, nefes kabiliyetlerinin kış sporlarına karşı oldukça elverişli olduğu belirtilmiştir. 1943 yılında öğretilen kayak sporu ekibinin Erzurum'da gerçekleştirilen Türkiye birincilik müsabakalarında derece aldıkları ifade edilmiştir. Raporda ayrıca üç yıl boyunca eğitim alan ve kayak takımında yer alan gençlerin askere alınmasından

ötürü halkevi çevresinde bulunan diğer muhitlerdeki gençlerden yeni ekip oluşturmaya çalışıldığı vurgulanmıştır (BCA.490.01.1101.22.1.).

Ağrı Halkevi Reisliği tarafından hazırlanan raporda halkevinin önemli faaliyet alanlarından olan kayak sporuna halkın da yoğun ilgi gösterdiğine yer verilmiştir. Raporda, hafta sonları düzenlenen kayak müsabaka ve gösterilerini seyretmek üzere sayıları 250 ile 500 arasında değişen bir seyirci kitlesi, soğuk havaya rağmen kayak alanını doldurdıkları belirtilmiştir. Raporda ayrıca bölgede kış mevsiminin uzun sürdüğü, yaklaşık 3 metre karın yağdığı, sağlanan kayak malzemesinin yetersizliğine yer verilmiş ve bunun bir takım zorluklar doğurduğu vurgulanmıştır. Buna rağmen köylülerin günlük bilgileri ile imal ettikleri daire şeklindeki tahtaları ayaklarına takarak değnek yardımıyla kayak yaptıkları ve karşı köylere bu şekilde ulaşım sağladıkları ifade edilmiştir (BCA.490.01.1101.22.1.).

Ağrı Halkevi Reisliği, Sekreterliğe malumat verdikten sonra şu taleplerde bulunmuştur: *“Daha önce kayak sporunu hayretle karşılayan köylüler şimdi çocuklar gençler ile benzer kayak malzemeleri icat ederek kullanmaya başlamışlardır. Bu şekilde ihtiyaç olan kayak malzemeleri bize kâfi gelmektedir. Gençlerimizin heveslerini arttırmak ve ülke savunmasında lüzumlu görülen bu sporu bütün zorluklara rağmen geliştirerek ve müsabakalar düzenleyerek devam ettiriyoruz. Halkevimizin yıldönümü de geniş programlı bir kayak müsabakası hazırlanmış temsil kolu ile spor kolu üyelerinin ortak ekibi Eleşkirt kazasına giderek kayak müsabakası yapmıştır. Bütçemizin yetersiz olması sporcularımızın herhangi bir işte çalışması sebebiyle çevre halkevi kayakçıları ile temas sağlamamız yetersiz oluyor. Malzeme yetersizliğine rağmen çevre illerden kayak spor faaliyetlerimiz geride değildir. Kayak alanında üstün kabiliyetli gençlerimiz çalışmalarına devam etmekte sonraki yıllar için büyük umut vaat etmektedir çalışmalarımızın daha verimli olabilmesi için ihtiyacımız olan 150 çift kayak malzemesinin temini spor açısından yararlı olacaktır”* (BCA.490.01.1101.22.1.).

Karaköse Halkevi, meraklı ve ilgili bir seyirci kitlesi önünde kayak müsabakaları tertip etmiştir. Vali ile komutanların da takip ettikleri bu müsabakalarda dereceye giren sporculara ödül verildi (Tanin, 22 Şubat 1945. s.7.). Karaköse Halkevi, kayak faaliyetleri için zaman zaman malzemeye ihtiyaç duymuş ve CHP Genel Sekreterliği'nden malzeme talebinde bulunmuştur. Doğubayazıt Halkevi Reisi Hakkı Tanrıverdi, 9 Kasım 1945'te CHP Genel Sekreterliği'ne yazdığı yazısında; *“inkılâp ilerleyişine hizmet etmek amacıyla halkevlerinin inkılâp gayesi ile kurulan kayakçılık sporunun verimli bir şekilde yürütebilmesi adına kış kapanmadan Erzurum vasıtası ile kayak ve pabuç gönderilmesini”* istemiştir.(BCA.490.01.1101.22.1.90.). Tanrıverdi, söz konusu talebini 1947'de de yenilemiş ve bu talepler üzerine Genel Sekreterlik 50 çift kayak ayakkabısı göndermiştir (BCA.490.01.1101.22.1.90.).

Bir diğer talep ise kayak çalışmalarının yürütüldüğü Küpkıran sırtlarında sporcu ve seyircilerin barınması için bir kayak evinin inşası hakkında olmuş ancak bu konuda olumlu bir sonuç alınamamıştır. Ağrı'da kayak sporunun teknik üretim esaslarını iyi bilen, öğretmenlik yapabilecek vasfa sahip diplomalı öğretmen de yoktu. Bu durum kayak sporunun gerekli teknik özellikler çerçevesinde gelişmesine olumsuz bir etki yapmıştır (BCA.490.01.1101.22.1.117.).

2.2. Bitlis Halkevlerinde kayak faaliyetleri

Bitlis Halkevi Spor Şubesi, 1941'de kış sporlarından olan kayağa ağırlık vermiş, bunun yanında sporu yaymaya ve sporcu gençlerin sayılarını arttırmaya çalışmıştı (BCA. 490.01.995.845.1). 1943'te Bitlis Halkevi Reisliği'ne bağlı iki kayak ekibi kurulmuştur. Bu ekipleri hafta sonu piyade 18. Alay'da görevli bir öğretmen çalıştırmıştır. Bunun sonucunda kayak sporuna olan ilgi artmıştır. Haftanın diğer

günlerinde ise subay ve erlere kayak eğitimi verilmiş, kursiyerler kayak malzemesinden yararlandırılmıştır (BCA.490.01.1101.22.1.).

Bitlis'te halkevleri ve 18. Alay'da görevli subayların çalışmalarıyla kayak sporuna olan ilgi artmış ve yapılan çalışmalarla şehirde Güzeldere, Yıldırım ve Halkevi Spor Kolu olmak üzere üç spor kulübü kurulmuştur. Ancak kurulan kulüplerin malzeme eksikliği bulunmaktaydı. Bu nedenle Bitlis'te kış aylarında kayak sporunun daha verimli geçmesi için bu kulüpler, CHP Genel Sekreterliğinden, halkevi adına 100 çift kayak ile eli çift kayak ayakkabısı talep etmiştir (BCA.490.01.1101.22.1.). Talep edilen kayak ayakkabıları Diyarbakır Halkevi'nden temin edilmiştir. Ancak halkevinin diğer istekleri karşılanamamıştır (BCA.490.01.1101.22.1.).

Bu nedenle halkevi ihtiyaçlarını karşılamak ve kayak sporcularını eğitmek için Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve müdürlük Bitlis'in ihtiyaç duyduğu kayak malzemesini göndermiştir. Müdürlük, kayak sporcularının çalışma ve eğitimleriyle yakından ilgilenmiş ve ilk etapta 20'de fazla sporcu eğitime katılmıştır. Bitlis gençleri bu cazip spora karşı büyük bir alaka göstermiştir. Bu eğitimlerin devamı ve sporcuların ilgisi zaman içerisinde onların iyi birer kayakçı olmasına zemin hazırlamıştır (Son Posta,15 Mayıs 1939.s.5.). Eğitimler süreklilik arz etmiş, eğitimde kullanılan ve daha önce gönderilen bu kayak malzemeleri geçen 6 yıl zarfında yıpranmıştır. Bu sebeple yeni malzemelere ihtiyaç duyulmuştur (BCA.490.01.1101.22.1.). CHP Genel Sekreterliği'nden talepte bulunulmuş, taleplerine karşılık olarak 1949 yılında 6 çift ayakkabı daha halkevine gönderilmiştir (BCA.490.01.1101.22.1.).

2.3. Bingöl Halkevinde kayak faaliyetleri

Bingöl ve Kiğı'da kayak sporunun gelişimi hakkında CHP Erzincan Bölge Müfettişi Muzaffer Akpınar bir rapor hazırlamıştır. Akpınar'ın hazırladığı raporda, Kiğı'da gençlik teşkilatının sadece parti idare heyeti ile ilgili olduğunu, bu amaçla kazada kayakçılık ile ilgili şube açmanın oldukça yerinde olacağına yer vermiştir. Raporda 10 çift kayak malzemesi gönderilmesinin gereğine de değinilmiştir. Rapora istinaden kazağın temini ve faaliyetlerin sağlıklı yürütülebilmesi için İsmet İnönü tarafından talimat verilmiştir (BCA.490.01.1122.94.1.). Kazadaki spor çalışmalarını desteklemek amacıyla Antalya'dan 4 çift kayak malzemesi gönderilmiştir (BCA.490.01.1101.22.1.). Bölge müfettişi Akpınar'ın raporunda Pülümür ve Kiğı kazaları için talep ettiği 20 çift kayak malzemesi ise Spor Genel Müdürlüğü tarafından adı geçen kazalara gönderilmiştir (BCA.490.01.1122.94.1.).

Ayrıca Bingöl Milletvekili Tahsin Banguoğlu'nun teklifi ile Doğu illerindeki halkevleri ve Halkodaları için 30 çift kayak satın alınması ve bunun CHP Genel Sekreteri tarafından karşılanmasının uygun olacağını belirtmiştir. Kayak malzemesi ihtiyacının karşılanmasından sonra Bingöl'deki kayak spor alanları halkevinin gayretleriyle yeniden düzenlenmiştir (BCA.490.01.1101.24.1.101.).

2.4. Elazığ Halkevlerinde kayak faaliyetleri

Kayak eğitiminde kullanılmak üzere Elazığ Halkevi Reisliği tarafından talep edilen 30 çift ayakkabı ve 30 kayak malzemesi, CHP Genel Sekreterliği tarafından 13 Ekim 1941'de halkevine gönderilmiştir (BCA.490.01.1127.113.2.). Gönderilen kayak malzemeleri ile eğitimler düzenlenmiştir. Bu malzemelere ek olarak 1943 yılında Erzurum'da yapılan Türkiye Kayak Birinciliği Müsabakalarına katılan halkevleri kayak sporcularına destek amaçlı 1100 lira da gönderilmiştir. Gönderilen paranın 600 lirası Elazığ Halkevi'ne ayrılmıştır (BCA.490.01.1101.22.1.). Palu Halkevi, bu dönemde halkevi bünyesinde kayak

sporu alanında faaliyet göstermeye başlamıştır. Halkevi, kayak sporu için ihtiyaç duyulan 10 çift kayak malzemesinin temini için 22 Kasım 1945'te CHP Genel Sekreterliği'ne başvurmuştur (BCA.490.01.1101.22.1.96.).

2.5. Erzincan Halkevlerinde kayak faaliyetleri

Spor Genel Müdürlüğü'nün 15 çift kayak malzemesi göndermesi sonucunda Erzincan'da ilk defa kayak faaliyetlerine 1939 yılında başlanmıştır. Kayak malzemesi olmadığından bu faaliyetler daha önce gerçekleştirilememiştir. 16 Nisan 1939'da başta spor bölgesi jandarma ve mıntıka komutanı, kültür direktörü, merkez jandarma bölüğü komutanı, ticaret odası reisi ve daha birçok ileri gelen Erzincan'daki kayak faaliyetlerine destek olmuşlardır. İlgililerin desteği ve halkevinin çalışmalarıyla açılan kurslarda verilen eğitimler sonunda müsabakalar düzenlenmiştir. Erzincan'da kayak sporu ile ilgili faaliyetler şehre 50 km mesafede bulunan Girlevik civarındaki Kalecik sırtlarında gerçekleştirilmekteydi. Buradaki kayak faaliyetleri gençlerde bu spora karşı büyük bir heves uyandırmış ve biri kadın olmak üzere 16 kayakçı Munzur dağ silsilesinin karlı yamaçlarında eğitimlerini tamamlamış ve neşe içinde geriye dönmüşlerdi. Sporcuların şarkı seslerini duyan yol üstündeki Cenciğe Nahiyesi halkı davul zurnalarla bu kafiyeyle karşılıamış ve köyleri namına çay ziyafeti vermişlerdi (Son Posta, 21 Mayıs 1939.s.5.).

Erzincan Halkevi'nin kayak sporu çalışmalarını desteklemek amacıyla 22 Kasım 1941'de Yıldız Mobilya fabrikası sahibi Muhsin Onan tarafından 30 çift kayak malzemesi Erzincan ve Kars'taki halkevlerine gönderilmek üzere Antalya ambarına teslim edilmiştir (BCA.490.01.1127.113.22.).

Tercan Halkodası'nın hazırladığı raporda, yeni oluşturulan halkodaların gerekli bütçeye sahip olmadığı, buna rağmen halkodalarında birçok birim oluşturulduğu belirtilmiştir. Halkodalarının ihtiyaç duyduğu spor malzemelerinin temini için CHP Genel Sekreterliği'ne başvurulmuştur (BCA.490.01.1122.94.1.).

Erzincan'da kayak sporuna gösterilen ilgiye rağmen hazırlanan raporlarda gerek halkodalarının bütçe ve malzeme sıkıntısı, gerekse bazı kazaların kayak sporuna uygun olmaması sebebiyle istenilen başarının elde edilemediğini görmekteyiz. CHP Erzincan Bölgesi Müfettişi Muzaffer Akpınar'ın hazırladığı raporda, Parti İdare Heyeti'nin Gençlik ve Spor Teşkilâtı ile ilgisinin zayıf olduğu, Refahiye, Tercan, Kemah, Kemaliye kazalarında Gençlik ve Spor Teşkilâtı'nın olmadığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca Kemah, Kemaliye ve İli kazasının arazisinin ise spor yapmaya uygun olmadığı yer verilmiştir (BCA.490.01.1122.94.1.).

2.6. Erzurum Halkevlerinde kayak faaliyetleri

Doğuda daha önce gelişme ortamı bulamayan kayak sporu alanında 1937'lerden itibaren ümit verici gelişmeler yaşanmıştır. Erzurum yakınlarındaki Kop Dağı'nda kurulması planlanan dağcılık kulübü ile kayakçılık alanında büyük bir ilerleme sağlanacağı düşünölmüştür. CHP Genel Merkezi'nden Kop Dağı'nda bir kayakçılar için bir bina yapılması için Erzurum'a 5.000 lira gönderilmiştir. Dağcılık Federasyonu As Başkanı İlyas Bey, dağcılık kulübünü kurmak ve kayak sporunun ilerlemesi için gözlem amacıyla Erzurum'a gitmiştir. İlyas Bey, kışının uzun ve arazisinin uygun olmasından ötürü Erzurum'un kayak sporu için Türkiye'nin en müsait yeri olduğunu belirtmiştir (Son Posta, 21 Aralık 1937.s.10). Vali Haşim İşcan, Erzurum'da kayak sporunun gelişmesi için mücadele etmiş ve belediye bahçesindeki büyük bir binayı spor bölgesi için kiralamış ve çalışmalara elverişli hale getirmiştir (Akşam, 31 Aralık 1937.s.9.).

1938 yılında Erzurum'da kayak sporu alanında yapılan çalışmalar hızlanmış ve Dağcılık Federasyonu As Başkanı İlyas Bey çalışmaları yakından takip etmek amacıyla Erzurum'a gitmiştir. İlyas Bey, kayak sporunun gelişmesi için Palandöken Dağları'nın Abdurrahman Gazi mevkiinde beton bir kayak evi yaptırılacağını ifade etmiştir (Son Posta, 4 Ocak 1938.s.5.). Kayak sporunun gelişmesi, sevdirilmesi ve bütün vatandaşların yararlanabilmesi amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Köyler arasında ulaşımı kolaylaştırmak, köylüye çarık yerine bir çift kayak sağlayarak kışın dağları, pürüzsüz vadileri kayakla geçme zevki tattırılmak istenilmiştir. Yapılan çalışmalar bu spor dalının asker, sivil, kadın, erkek bütün halka sevdirme amacına yönelik olmuştur. Bu bağlamda kış boyunca Erzurum'da her hafta planlı bir şekilde spor günleri düzenlenmiştir (Ulus, 2 Kasım 1947.s.8.).

Türkiye'de geniş katılımlı ve kış sporları açısından çeşitlilik arz eden ilk önemli müsabaka Ocak 1938'de Erzurum'da yapılmıştır. Müsabakaya 15.000 sporcu katılmış ve -20 derecede mücadele vermiştir. Müsabaka, Cumhuriyet Caddesi'nde Bölge Başkanı ve Erzurum Valisi Haşim İşcan'ın himayesinde, büyük bir resmi geçitle başlamıştır. Müsabakayı izleyenler arasında Ordu Müfettişi Orgeneral Kazım Orbay, Korgeneral Muzaffer Ergüder, General Zihni Toydemir ve birçok kişi yer almıştır. Müsabakaya ilk etapta kayakla mukavemet yarışına başlanmış, bu yarışa 3 kulüp ve okullar katılmıştır. Ardından 1500 metrelik kar koşusuna başlanmış ve bu koşuya 25 genç katılmıştır. Daha sonra küçükler arasında patent ve yer kızağı müsabakaları ile yetişkinler arasında atlar tarafından çekilen kayak müsabakaları yapılmıştır. Müsabakada Erzurum Gücü sporcuları birinciliği kazanmış ve dereceye giren sporculara hediyelerini Orgeneral Kazım Orbay takdim etmiştir (Cumhuriyet, 31 Ocak 1938.s.3.). Bu müsabakadan bir hafta sonra 44 kayakçının katılımıyla bayrak koşusu tertiplenmiş ve atlı kayak gösterisi de gerçekleştirilmiştir.

Erzurum'da kayak sporunun dışında başka dallarda da çalışmalar planlanmış bunun için Kop Dağı yolu ile Deve Boyunu Dağ yolunda dağcılık ve kayak eğitimlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Şehirde bulunan Erzurum Gücü, Halk Spor ve Dağcılık kulüpleri vasıtasıyla çalışmalar yapılmıştır (Son Posta, 24 Şubat 1938.s.9). Palandöken sırtlarında 16 kilometrelik mesafede Erzurum Gücü, Bayburt kayakçıları ile Erzurum Halkevi kayakçıları arasında müsabakalar yapılmıştır (Vakit, 28 Şubat 1939.s.6.;Son Posta, 21 Nisan 1939.s.5.).

Gençlik ve Spor Bakanlığı kayak öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla dağcılık Federasyonu emrinde çalıştırmak üzere aylık 75 lira ücret karşılığında 15 kayak öğretmen aday almak için eğitim kursu düzenlemiş ve bu kurstan başarılı olanlar Erzurum ile civar bölgelerde görevlendirilmişlerdir (Akşam, 28 Ekim 1940.s.4). Kayak eğitim kurs süresi 5 ay olarak planlanmış ve kursa başvuru yapan adaylardan 20-30 yaşlarında olma, bünye itibarıyla kış sporu yapmaya müsait, yüksek rakımlara dayanıklı tercihen lise ve ortaokul mezunu Türk vatandaşı olma şartları aranmıştır (Ulus, 8 Kasım 1940.s.4.). Memleket müdafaasında önemli bir yer alan kayak sporunu memleketin bilhassa doğu bölgesine yaymak amacıyla açılan kursa 15 kayak sporcu adayının yanı sıra Van, Muş, Elazığ, Sivas, Kayseri, Yozgat ve Erzurum bölgelerinden birer sporcu da iştirak etmiştir (Bugün, 2 Ocak 1941.s.2.).

1941 yılında Erzurum'da düzenlenen kayak sporu müsabakasına kadın ve erkeklerden oluşan 150 kayakçı katılmıştır (Vakit, 25 Şubat 1941.s.5.). 1943 Şubatında Erzurum'da yapılan Türkiye Kayak Birinciliği Müsabakası için de Erzurum Halkevi Reisliği'ne 400 lira gönderilmiştir. Müsabakaya 35'i Erzurum'dan olmak üzere toplam 55 kişi katılmıştır (BCA.490.01.1101.23.1.).

Erzurum'da doğu bölgeleri arasında yapılan müsabakalarda dereceye giren Erzurum kayak sporcuları Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Uludağ'da düzenlediği kapalı iniş müsabakalarına katılmaya hak

kazanmış (Ulus, 15 Şubat 1944.s.4.) ve müsabakada Erzurum sporcuları iki derece çıkarmıştır (Cumhuriyet, 25 Şubat 1944.s.4.).

Kayak sporuna son derece müsait olan Erzurum'da gerek bölgenin sporcuları gerekse diğer illerden gelen kayakçıları barındırabilecek büyüklükte modern bir Kayak Evi kurulmasına karar verilmiştir. Abdurrahman Gazi mevkiinde inşasına başlanan bina 1944 yılında tamamlanmıştır. Binada 50 sporcunun kalabileceği şekilde yemek, dinlenme, yatak odası, hayat deposu, kayak tamir yeri, mutfak, kiler, misafir büro odaları, geniş teras ve patinaj sahası yer almıştır. Kış mevsiminde kayak sporu için yapılmış olan bina yazın da Erzurum'un mesire yeri, dağ ve kır sporu alanı olarak tasarlanmıştır. Bu binanın haricinde şehre çok yakın olan Kiremitlik Tabya mevkiinde küçük bir kayak evi de yapılmıştır. Bu iki binanın inşası ile Erzurum'un kış sporu merkezi haline getirilmesi düşünülmüştü (Ulus, 21 Ağustos 1944.s.3.). Kayak evinin açılış töreni kalabalık bir halk kitlesinin katılımı ile 20 Ocak 1945'te gerçekleştirilmiştir (Tanin, 20 Ocak 1945.s.7.). 29 Ocak 1945'te bölgeye bir kayak öğretmeni görevlendirilmiş ve 9'u Erzurum'dan olmak üzere toplam 20 öğrencinin katılımıyla Zanzak Köyü'nde bir kayak kursu da açılmıştır (Ulus, 31 Ocak 1945.s.4.). Ayrıca Dağcılık Federasyonu, 15 ilden birer sporcunun katıldığı kayak öğretim rehber kursu açmıştır (Vakit, 6 Aralık 1946.s.2.).

Erzurum merkez ve ilçelerine bağlı halkevi ile halkodalarının ihtiyaçları doğrultusunda malzeme talepleri de olmuştur. Aşkale Halkevi Reisliği, 5 Kasım 1945'te kış sporu için alana yetecek kadar buz talebinde bulunmuştur (BCA.490.01.1101.23.1.). Eleşkirt Halkevi'nin 3 saat uzağında bulunan Hanzır ve Molla Süleyman köylerinde açılan halkodaları için 10 kayak takımını gönderilmesi istenmiştir (BCA.490.01.1101.23.1.). Pasinler Halkevi Reisliği, kasabanın yakınında bulunan ırmağın kışın donduğunu, buranın kayak sporu için çok müsait bir alan olduğunu belirterek kayak çalışması için malzeme talebinde bulunmuştur (BCA.490.01.1101.23.1.).

CHP Genel Sekreterliği mevcut şartları değerlendirerek Hınıs Halkevi'nin talep ettiği 10 çift kayak malzemesini 26 Şubat 1946'da göndermiştir (BCA.490.01.1101.23.1.65.). Bunlar yeterli olmayınca 13 Mart 1947'de üç çift İsveç kayak malzemesini de halkevine gönderilmiştir (BCA.490.01.1101.23.1.).

2.7. Iğdır Halkevi kayak faaliyetleri

Iğdır'da 1945 yılı kış mevsiminde halkevi spor kurulunun kadın ve erkek üyelerinden 20 kişilik bir kafiye şehir merkezine yaklaşık 30 kilometre uzaklıkta bulunan Çilli'ye kayaklarını da beraber götürmüşlerdir. Burada kayak müsabakaları düzenlemişlerdir (Son Posta, 13 Şubat 1935.s.4)

2.8. Kars Halkevleri kayak faaliyetleri

Erzincan'da büyük yıkımın yaşandığı depremin ardından lapa lapa yağmaya başlayan kar deprem bölgesinde yolları kapayıp köylere yardım imkânlarını ortadan kaldırmıştır. Kayakçıların deyimiyle "kar yol kapamaz, yol açar" sözünden hareketle araçlarla ulaşımın kesildiği yerlere ulaşım kızıkla sağlanmıştır. Bu durumdan yola çıkılarak karın yoğun olduğu şehirlerde kızaklı yardım kolları kurulmuştur. Tekel ve Gümrük Bakanlığı kaçak takip teşkilatının görevini yerine getiremediği Erzurum, Kars gibi kışı şiddetli olan illerde görev yapan memurların, kayaklarla görevlerini yürütmeleri ve bunun için de posta kızakları kullanmaya karar verilmiştir. Kayaklı ve kızaklı teşkilattan yararlanmak için kayak ve kızak sporuna önem verilmiştir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerde bulunan okullarda kayağın beden terbiyesi dersleri ile okutulması yönünde tartışmalar yaşanmış ve bu tartışmalardan

sonra kayak ders öğretmeni ihtiyacını karşılamak amacıyla Kuzey Avrupa'dan uzman getirilmesi fikri doğmuştur (İkdam, 30 Ocak 1940.s.2.).

Kars Halkevi bünyesinde çok sayıda müsabaka, gösteri ve gezi düzenlenmiştir. 6 Ocak 1941'de Gençlik Spor Müdürlüğü kayak rehberliği öncülüğünde düzenlenen gösteriye kalabalık halk kitesinin yanı sıra yüksek rütbeli subaylar, parti mensupları ve halkevi reisleri katılmıştır. Kayak sporu gösterilerine 50 kursiyer katılmış ve gösteri sonunda Gençlik Spor Müdürlüğü halkevine 40 çift kayak malzemesi hediye etmiştir (Anadolu, 6 Ocak 1941.s.4.). 17 Şubat 1941' de de halkevi öğrencileri ve jandarma kıtasından 250 kayakçının kayak gösterileri yapılmıştır (İkdam, 18 Şubat 1941.s.3.).

Kars'ta dağcılık ve kış sporlarının planlı bir şekilde yürütülmesi ve bunların halka benimsetilmesi amacıyla 29 Ekim 1944'te Kars Kayak Evi açılmıştır. Ağır kış koşullarının etkili olduğu Sarıkamış'ta halkevi bünyesinde buz pateni yapılması kararlaştırılmıştır (BCA.490.01.1101.24.1.). 27 Ocak 1945'te Erzurum, Sarıkamış, Kars, Göle, Hasankale, Gümüşhane, Bayburt ve Aşkale halkevleri kayakçıların katılımıyla Sarıkamış'ta kayak sporu müsabakaları düzenlenmiştir (BCA.490.01.1101.24.1.;Ulus, 23 Ocak 1945.s.2.). Müsabaka sonrası CHP Genel Sekreterliği bir rapor hazırlamıştır. Raporunda kötü hava koşullarına rağmen katılımın gayet iyi olduğu ve müsabakaların başarılı bir şekilde sona erdiği belirtilmiştir (BCA.490.01.1101.24.1.).

Kars Halkevi'nin spor kolu gençleri ile köycülük kolu üyeleri 5 Mart 1945'te köy gezileri ve kayak çalışmaları yapmışlardır (BCA.490.01.1101.24.1.). Yağbasan Köyü'ne yapılan gezi kayaklı olarak düzenlenmiş, kalabalık bir sporcu kafesi ve halkın katılımıyla yapılan gezi büyük ilgi görmüştür (Ulus, 13 Mart 1945.s.4.). Gençlik Spor Genel Müdürlüğü, Pasinler bölge kayak sporcularının katılımıyla Kars Halkevi'ne benzer gezi ve yarışlar düzenlemiştir (Ulus, 6 Mart 1945.s.4.). CHP Genel Sekreterliği ayrıca 5 Kasım 1945'te Kars Halkevi'ne kış çalışmaları ve yurt savunmasında büyük önem taşıyan kayakçılığı teşvik etmek amacıyla 95 lira değerindeki beş çift İsveç kayağı ve üç çift kayak malzemesi göndermiştir (BCA.490.01.1101.24.1.).

Kars halkevleri ve halkodalarının kayak malzeme ihtiyaçları için de zaman zaman CHP Genel Sekreterliği'ne taleplerde bulunulmuştur. Kağızman Halkevi, 9 Temmuz 1946'da kış sporları için 10 çift kayak talep edilmiş, ancak yeterli malzeme olmadığından talebe olumsuz yanıt verilmiştir. Arpaçay Halkodası da malzeme yokluğundan kayak sporuna gereken önemin verilemediği, bu desteğin sağlanması halinde ilçede iyi kayakçı yetiştirilebileceğini belirtmiştir. Halkodası bu talebini daha sonraki günlerde de yinelemiş ve bunun üzerine CHP Genel Sekreterliği beş çift kayak malzemesi göndermiştir (BCA.490.01.1101.24.1.). Kars Halkevi, 30 Şubat 1949'da Kâzım Paşa sırtlarında Kars ve Sarıkamış'tan kayak sporcularının katıldığı bir müsabaka düzenlemiştir. Halk müsabakaya büyük ilgi göstermiştir (Son Posta, 13 Mart 1949.s.6; Ulus, 29 Mart 1948.s.4.).

2.9. Muş Halkevi kayak faaliyetleri

1941 yılı itibariyle Muş Halkevi'nde kayak sporuna ilgi artmış, bu durum kayakçılığın günden güne gelişme göstermesini sağlamıştır. Muş'un yetenekli 50 gencinden bir kayak ekibi kurulmuştur. Ekibin koçluk görevini yürüten Salih Kaya ve Celal Kotan haftanın yedi günü şehrin güney yamacında bulunan Kurtik ve batısındaki Çiriş dağlarında kayak gezileri ve yarışmaları düzenlemişlerdir. Yapılan kayak gezileri gençler için çok yararlı olmuştur (Son Posta, 29 Mart 1941,s.6.).

2.10. Tunceli Halkevi kayak faaliyetleri

Tunceli, doğası ve şehir fiziki yapısı itibariyle hem avcılık hem de kayak sporları için oldukça elverişli bir bölgedir.1930'lu yıllarda yolların yeniden yapılması ulaşımı rahatlatmış kayak sporu için daha elverişli koşulların oluşmasını sağlamıştır. Bölge ormanlara, su kaynaklarına, doğal manzaraya sahiptir. Dolayısı ile Tunceli bu yönüyle İsviçre'ye benzetilmiştir. Sahip olduğu fiziksel yapısı ve kış mevsiminde yağan kar şehri kayak sporları için cazibe merkezi haline getirmiştir (Vakit, 31 Ocak 1939.s.9.).

Tunceli'de kayak sporunun gelişmesinde halkevi ve halkodalarının rolü büyüktür. CHP Erzincan Bölgesi Müfettişi Muzaffer Akpınar, 14 Temmuz 1942'de Tunceli ve kazalarında yapılan kaya sporu hakkında bir rapor hazırlamıştı. Akpınar'ın hazırladığı raporunda şu ifadelere yer vermişti: "*Pülümür Kazası'nda spor sadece kayakçılıkla devam etmektedir. Geçen sene gönderilen kayak malzemelerinden oldukça istifade edilmiştir. Çocuklar kayakları taklit etmek amacıyla tahtalardan kayak yapmıştır. Bu bölgede kayakçılığa oldukça önem vermek gerekir. Bölge insanı kayak konusunda oldukça kabiliyetlidir. Teşvik ve yardım amaçlı on çift kayak daha gönderilmesi yerinde olacaktır. Burada mevcut taburun kışlasındaki sahalardan da istifade edilmekte ve askerlerle birlikte spor çalışmalarını yapılmaktadır*" (BCA.490.01.1122.94.1).

Mazgirt'te kayağa gönül vermiş yetenekli gençler, CHP Genel Merkezi'ne ilçelerinde çok sayıda gencin spora istekli olduğunu ancak spor yapmak için kayak malzemelerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bunun için genel merkezden 11 çift kayak ayakkabısı talebinde bulunulmuş ve CHP Genel Merkezi'nden ilçeye iki çift kızak ve iki çift kayak malzemesi gönderilmiştir. Gönderilen iki çift kayak malzemesi yetersiz olduğundan on beş çift kayak malzemesi daha talep edilmiştir (BCA.490.01.1101.24.1.). Ayrıca Nazımiye Halkodası da bölgelerinin kayak sporuna çok uygun olduğunu bunun için ayakkabı, gömlek, eldiven gibi kayak malzemelerinin kendilerine verilmesi yönünde talepte bulunmuşlardır (BCA.490.01.1101.24.1.).

2.11. Van Halkevleri kayak faaliyetleri

Doğu Anadolu Bölgesinin en yüksek yaylası olan Başkale'de 1938 yılının ocak ayında Başkale Spor Kulübü kurulmuştur. Açılan spor kulübü bilhassa kayak sporunda önemli bir ilerleme sağlamıştır. İklimi yılın dokuz ayı boyunca kış manzarası arz eden Başkale'de kaymakam ve karakol komutanı, ilçenin bu özelliklerini göz önüne alarak kayak sporunu halk arasında yaymak için çaba sarf etmişlerdir. Kaymakamın talimatıyla İstanbul'dan kayak malzemesi getirtilmiştir. Subay ve sivil memurlar arasında kayak alanında uzman sporcuların gözetimi altında bu spora istekli kadın erkek bütün vatandaşlar, günlerinin birkaç saatini kayak yaparak geçirmişlerdir (Akşam, 21 Nisan 1939.s.8).

Van Halkevi spor şubesi, Van'da kış sporları ve kayakçılığın gelişmesi için yoğun çaba sarf etmiş ve 1941'de Erzurum'da açılan kayak kursuna eleman göndermiştir. Halkevinin yetişmiş elemanlarının çalışmalarıyla Van'da kayak sporuna olan ilgi artmıştı (BCA. 490.01.845.342.1.; Kardaş, 2015, s.310).

CHP Genel Sekreterliği, Van Halkevi'nin kayak sporu çalışmalarını yakından takip etmiştir (BCA.490.01.1101.24.1.16.). 14 Ocak 1944'te Van'da yoğun kar yağışı olmuş, şehir baştanbaşa beyaz bir örtüye bürünmüştü. Şehirde etkili olan soğuk havalar nedeniyle okullar 15 gün tatil edilmiş ve kayak sporu meraklıları bu durumdan faydalanarak faaliyetlerini sıklaştırmışlardı (Ulus, 15 Şubat 1944.s.2.). Erciş Halkevi, 1945'te kendine bağlı bir buz pateni alanı oluşturmuştur. Halkevi buz pateni alanı için ihtiyaç duyulan on çift ayakkabı ve otuz takım elbisenin temin edilmesi için 3 Ağustos 1945'te CHP Genel

Sekreterliği'nden talepte bulunmuştur (BCA.490.01.1101.24.1.). 1949'da Dağcılık ve Kış Sporları Federasyonu, yıllık çalışma programını hazırlamıştır. Programa göre Van Halkevi'nin de içinde yer aldığı Doğu Grubu 13 Ocak 1949'da Sarıkamış'ta başlayacak müsabakalara katılmıştır (Ulus, 17 Ekim 1948.s.8.).

Sonuç

Halkevleri, cumhuriyet değerlerini ve yapılan inkişâpları halka anlatmak ve onlara benimsetmek amacıyla açılan kurumlardır. Halkevlerinin kuruluşunda dokuz şube halinde örgütlenmesi öngörülmüştür. Bu şubelerden olan spor şubesi, çeşitli spor dallarını halka tanıtmak, halkta spor merakını uyandırma ve birlikte hareket etme duygularının yerleşmesini sağlamaya çalışmıştır. Halkevlerinin önemli spor dallarından olan kayak, bireyin gelişimine katkı sağladığı gibi ona çetin doğa koşullarıyla mücadele etmeyi öğretmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi iklimi ve fiziksel yapısı itibariyle kayak sporuna oldukça elverişli bir bölgedir. Bölgede halkevi ve halkodalarının spor şubelerinin açılması ile birlikte bu spora olan ilgi artmıştır. Özellikle Erzurum ve Sarıkamış'ta kayak sporu ile ilgili faaliyetler yoğunlaşmıştır. Bölgede dağcılık, paten ve kayak spor çalışmaları genellikle halkevleri ve CHP Genel Sekreterliği koordinasyonu ile yürütülmüştür. Bu kurumların destek ve teşvikleriyle bölgesel ve ulusal müsabakalar yapılmış ve bölgede bu sporu iyi derecede yapan kayakçılar yetiştirilmiştir. Kayak sporuna ilgi duyanlar arasında çocuk, genç, yetişkin, asker sivil olmak üzere her meslek ve her yaş grubundan vatandaşlar yer almıştır.

Kayak sporu vasıtasıyla halkevi gençliğinin bilgi ve birikimlerini birbirlerine aktarması amaçlanmıştır. Bu sporun temel amaçlardan biri de gerek görüldüğünde ülke savunmasında bu spordan yararlanmak olmuştur. Ayrıca doğal afetlerde, elverişsiz doğa ve iklim koşullarında da kayak sporunun imkânlarından yararlanma yoluna gidilmiştir.

Halkevleri ve halkodaları CHP Genel Sekreterliği vasıtasıyla kayak için gerekli materyalleri sağlayarak bölgede bu sporu halka sevdirmeye çalışmıştır. Zamanla halkın kayak sporuna olan ilgisi artmış ve CHP Genel Sekreterliği artan talebi karşılamakta yetersiz kalmıştır. Halkevlerinin diğer şubelerinde olduğu gibi spor şubesinde icra edilen kayak sporu vasıtasıyla yeni toplum oluşturma, insanlara Cumhuriyet'in hedeflediği yenilikleri kazandırma amacı büyük bir ölçüde gerçekleştirilmiştir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde milli kayakçılar yetiştirilmiş, bölgenin Palandöken, Sarıkamış gibi bilinen kayak merkezlerine kavuşması sağlanmıştır.

Kaynakça

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA.030.18.01.02.118.96.5

BCA.030.18.01.02.61.2.15

BCA.490.01.1101.22.1.

BCA.490.01.1101.23.1.

BCA.490.01.1101.24.1.

BCA.490.01.1122.94.1

BCA.490.01.1127.113.2.

BCA.490.01.845.342.1.

BCA. 490.01.995.845.1.

Gazeteler

Akşam
Anadolu
Bugün
Cumhuriyet
Hâkimiyet-i Milliye
İkdam (Sabah Postası)
Servet-i Fünun
Son Posta
Tanin
Ulus
Vakit

Telif Eserler

CHF Halkevleri Talimatnâmesi, (1932). Ankara. Hâkimiyeti Milliye Matbaası.
CHF Halkevleri Talimatnâmesi, (1934). Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası.
Cumhuriyet Halk Partisi, (1938). On Beşinci Yıl Kitabı.
Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnâmesi, (1940). Ankara. Zerbamat Matbaası.
Kardaş, A.(2014). “Cumhuriyet Dönemi’nde Bir Modernleşme Hareketi Olarak Siirt Halkevleri ve Halkodaları (1934-1951)”, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Ankara.
Kardaş, A. (2015). Cumhuriyet Döneminde Van Gölü Havzasında Yapılan Kamu Harcamaları ve Yatırımlar (1923-1950), Ankara: ATAM.
Olgun, K. (2019). Türkiye’de Halkevleri Gerçeği, Ankara: İksad
Yılmaz,M. (2019). Kültürel Dönüşüm Aracı Olarak Halkevleri ve İnan Dergisi, Trabzon: Serander.

Ekler :

Ek-1

Çevre köylerde kayak yapan vatandaşlar (BCA.490.01.1101.22,1.).

Ek-2

Halkevine bağı açılan kayak kurs ve müsabakalar ile ilgili faaliyetler (BCA.490.01.1101.22,1).